

**Рус телендә урта гомуми белем бирү мәктәбенең рус төркемендә
укучылар өчен татар теленнән үткәрелә торган
муниципаль туры өчен олимпиада биремнәре
2018-2019 уку елы, 10 нчы сыйныф**

**Олимпиадные задания муниципального тура по татарскому языку для
общеобразовательных организаций с обучением на русском языке
(для изучающих татарский язык)
2018-2019 учебный год, 10 класс**

Максимальный балл – 149

Время выполнения – 180 минут

I. Устная часть.

1. Озаглавьте картину. Составьте рассказ и расскажите (12-15 предложений) – макс. кол во баллов (2 +30=32)

II. Письменная часть

2. Прочитайте текст (за все задания макс. – 18 б.).

2.1. Разделите на смысловые части и озаглавьте каждую часть (макс. – 10 б.).

Бүгөн алар урманга барырга уйладылар. Күбесенең туган көннәре жәй башында. Гөлнараларның сыйныфы унбиш яшьләре тулганны билгеләп үтәргә булды. Соңгы уку елында матур **хатирәләр** калсын әле.

Алар урманга килеп житкәндә, кояш шактый күтәрелгән иде инде. Агачлар тагын да яшәреп киткәндәй тоелды. Чәчәкләр дә көндәгегә караганда матуррак!

Тирә-якка соклана-соклана сукмактан кереп барганда, Гөлнара кычкырып жибәрде: «Ә без бит әле урманнан рөхсәт сорамаган!» Бу сүзләрдән кайсы көлдә, ә кайберләре тезелешеп басып: «Урман бабай, керергә мөмкинме? Мөмкин булса, бер кошынны сайратчы», – диде. **Шулчак**, чыннан да, бер кошчык бик моңлы итеп сайрап жибәрде.

Сыйныфташлары уйнаганда да, бәрәңге пешергәндә дә, ул эшчән кырмыскаларны карап, урман докторы тукранның тавышын тыңлап йөрде. Табигать барысын да аңлый, ә дус егетләре, кызлары ни өчен аңламыйлар соң аны?

Сәеррәк шул ул: башкалар кочак-кочак чәчәк жыйганда да Гөлнара берничәнә генә өзә; иптәшләре агач ботагын сындырганда да үзенә кулларында авырту сизгәндәй була.

«Аерылып йөрү килешмәс», – дип, Гөлнара дуслары янына килде. Сөйләшеп, көлешеп утыргач, кәефе дә күтәрелеп китте. Кайтыр вакыт житте. Алар жыена башладылар. Гөлнара консерв банкаларын, кәгазь кисәкләрен жыярга тотынды. Бер-ике иптәше дә аңа килеп кушылды. Урманны пычратып калдырырга ярамас! Кайбер сыйныфташлары: «Жыегыз, жый!» – дип көлештеләр. Әмма ул бер сүз дә дәмдә, йөрәгә әрнеп уйлады гына: «Юк, аңламыйлар мине. Әнә **тукран** да агачларны кортлардан коткара, кырмыскалар да урманы чистарта. Ә без?» *Ф.Бәдретдиновадан*

2.2. Подберите и напишите синонимы выделенных слов (1 б. за каждое слово, макс. - 4 б.)

2.3. Найдите и выпишите из текста слова, выражающие просьбу (макс. – 4 б.).

3. Напишите 12 – 15 предложений, как ответ на вопрос из текста “Ә без?” (макс. - 30 б.)

4. Переведите на русский язык и запишите (макс. – 6 б.).

- 1) Бөек Ватан сугышында кешеләр генә түгел этләр дә катнашкан.
- 2) Этләр яхшы элемтәче булганнар.
- 3) Мәсәлән, Джек кушаматлы эт 3 меңгә якын хәбәр тапшырган.
- 4) Рекордны Ленинград фронтында “рядовой” Дик куйган.
- 5) Этләр 303 шәһәрне минадан чистартканнар.
- 6) Меңләгән яралы солдатларны сугыш кырыннан алып чыкканнар.

5. Допишите пропущенные слова в следующих пословицах (макс. – 5 б.).

1. _____ (кем?) өйрәнер, ахмак өйрәтер.
2. _____ (нинди?) сүз таш кисә.
3. Эзләмичә _____ (нәрсә?) дә табылмас.
4. Һәр эш _____ (нәрсәсә?) белән, ботка пешә мае белән.
5. _____ (кемне?) сыйласаң, этенә сөяк сал.

6. Переведите на татарский язык и запишите (макс. – 6 б.).

- 1) Некоторые виды растений и животных занесены в Красную книгу.
- 2) По богатству природы и красоте пейзажей Татарстан может соревноваться со многими государствами Европы.
- 3) Природа – это цветы в вазе, пение соловья, солнечные пляжи и теплый дождь, хорошее настроение.
- 4) Любите природу, берегите её, и она будет вам благодарна.
- 5) Сохранение природы – это сохранение жизни на Земле.
- 6) Она играет огромную роль в воспитании человека и в сохранении его здоровья.

7. Допишите пропущенные части диалога (макс. - 8 б.).

- ... ?

- Мин яна күлмәгемне кидем, чөнки бүген минем туган көнем. Аны миңа әнием текте.

- ... ?

- Ул – фотограф.

- ... ?

- Юк, минем аның фотоларын күргәзмәдә генә күргәнем бар.
- ... ?
- Әйе, нәкъ менә шундый күлмәк теләгән идем. Тагын компьютер.
- ... ?
- Әтием бүләк итте. Ул – чын язучы.
- ... ?
- Чын язучылар яхшы китаплар яза, ә чын булмаганнар жыен чүп-чар.
- ... ?
- Мин феялар турында укырга яратам.
- ... ?
- Әйе. Әле тагын Кар кызы буласым килә.

8. Прочитайте стихотворение, найдите и выпишите глаголы в отрицательной форме, переведите (макс. - 14 б.).

“Не бери”, “не говори”.
“Не дерись”, “не обзывайся”,
“Не перечь”, “не отвлекайся”,
“Не царапай”, не кори”...

Это кто такой ученый,
Умный, строгий и прямой
Ребятишек увлеченно
Учит словно заводной:
“Ты не бегай”, “ты не прыгай”,
“Ты не лазай”, “ты сиди”,
Да “не трогай”, да “не двигай”,
Да “волчок не заводи”...
Это мальчик наш Василий,
Двух малюток старший брат.
Мама с папой поручили,
Уходя ему ребят.
Из-за строгости братишки
Малыши сидят. Как мышки.
Строгость в меру хороша,
Меру знай, моя душа. (Татьяна Дашкевич)

9. Прочитайте предложения, верните слова, образовав нужную форму, в текст (макс. – 10б.).

Бездә _____ кошларны суыклар куркытмый, ә менә _____ – аларның иң явыз дошманы. Менә шуңа күрә дә без кошлар турында даими кайгыртырга, _____ ясап элэргә тиеш булабыз. Жимлекне бакчага элөп куйганда, кошлар агачларда булган _____ бөжөклэрне дә чүплилэр. Жимлеклэрне _____ эшлэргә мөмкин.	кышлау ач жим зарар төрле
---	---------------------------------------

10. Напишите комментарий соревнования Вашего любимого вида спорта для телезрителей (8 -10 предл., макс. - 20 б.).